

Mellékletek:

Az 1956-os gyóni mártírok újratemetése
301. parcella, 1992. március 19.

A Tisztelt Értéktár Bizottság 2017 októberében városunk öt '56-os mártírjának síremlékeivel gyarapította a kulturális örökség kategóriát, melyek a fővárosi Új Köztemető 301. parcellájában található. Már akkor felvetődött a témában újabb javaslatok igénye. Ezúttal – a korábbi ismeretek szükségtelen ismétlése nélkül - a rendszerváltás legfontosabb dabasi eseményeinek egyikét tartalmazza az előterjesztés, melyet az alábbi sajtópublikáció alapján ismerhetünk meg:

„Ennio Morricone jól ismert melódiája, „A halál dala” adja meg a 30 éves amatőr videó-összeállítás alaphangját és hangulatát, miközben Budapesten, a Rákoskeresztúri Új Köztemető ravatalozója előtt gyülekeznek a tisztelgők. Gyóniak, dabasiak és sáriak vegyesen, de legfőképpen mégiscsak a gyóniak, mert 1957. október 25-i kivégzésüket követően, azaz nagyon hosszú idő után három gyóni 1956-os mártírnak adják meg a végtisztességet. A férfiak kabátján itt-ott kokárda díszlik. Bent a teremben három egyformán felravatalozott koporsó várja őket, koszorúkkal övezve. A virágok tónusában a hófehér, az ártatlanság színe a meghatározó, de fehér a koporsók felirata is: Lakos János (1920-1957), Balla Pál (1919-1957) és Harmincz István (1928-1957). Az emelkedett hangulatban férfiarcon gurul végig az első könnycsepp, pedig még meg sem kezdődött a szertartás. Az ökumenikus szertartást három felekezet (római katolikus, evangélikus, református) lelképásztorai vezetik, de a Történelmi Igazságtétel Bizottság képviselője is méltatja a mártírokat, kihangsúlyozva, hogy a bajtársak most már szabad földben, szabad hazában nyugodhatnak. A gyóniakat valamennyi helyi felekezet lelkésze elkísérte, közülük a szertartáson Barta Károly református tiszteletes szolgálatával is közreműködött. Az akkor 72 éves Bisztrai László (1920-2010) atya – aki három évet szenvedett Rákosi börtönében - és Koczor Tamás lelkész pedig személyes jelenlétükkel fejezték ki tiszteletüket. A még élő gyóni elítéltek közül Sziráki Istvánt, Harmincz Istvánt, Sasadi Viktort örökíti meg a kamera, de feltűnik Sári község egykori halálra ítéltje, Farkas Pál is, aki a rendszerváltás után Kanadából hazatelepült, és akit a gyóniak is csak „Karvaly”-ként ismertek. A tisztelgő családok szorosán egymás mellé állva erősítik egymást. A szolidaritás érzését jól mutatja, hogy nagy számban voltak jelen a gyászokban közvetlenül nem érintett családok tagjai is. A ravatalozó búcsúztatója az első stációja az újratemetésnek. A menetbe szerveződött gyászolók a köztemető harangjának szavára indultak el a távoli 301. parcella felé.

A 301-es parcella 15. sorában, szakszerűen kiásott és előkészített sírgödrök mellett folytatódott a szertartás a lelkészek összehangolt irányításával, azonban a végén szót kapott Sziráki István (1926-2011) is, aki a következő érelemmel, indulattal telített, határozott hangvétellű beszéddel búcsúzott egykori bajtársaitól:

„Ritka ünnepélyünkön, szertartásunkon részvevőként hálát kell adnom Istennek, mert megérhettem, hogy Társainkat tisztelettel és kegyelettel eltemethessük. 34 év után értük ezt meg. Itt két dátumot kell mondanom: 1848 és 1956. Talán egy kis hasonlóság van a két szabadságharc, a szabadságszeretet kivívásában. Mi bízunk és reméltük, hogy talán szabadok lehetünk. Mi történt '56-ban? A nép az addig uralkodó rendszert 10-12 nap alatt megingatta, mely, hogy úgy mondjam, szertefoszlott. De már november elsején kezdtek keletről és északról érkezni a több ezres szovjet hadseregek, akik a nép által kivívott szabadságot eltiporták. Mi jutott utána a magyar népnek? A magyarok tízezrei fogták a batyujukat, a vándorbotjukat, és elindultak új hazát keresni. Mi pedig, akik nem vállaltuk, jártuk a börtönöket, az internálótáborokat, hogy úgy mondjam: megjártuk a Kálváriát. Barátaink pedig megjárták a magyar Golgotát is. Sajnos soká kellett várnunk, de nem vártunk hiába, mégis történt valami. Ebben az országban az uralkodó osztály hogy gyakorolta a hatalmát, hogy

alkalmazta a jogot és a törvényeket? Mért kellett embereket halálra ítélni? Sajnos ez számunkra a mai napig is nyitott kérdés, hogy ez hogyan történhetett meg. Most pedig arról kell beszélnem, hogy évtizedekig nem lehetett nyugvóhelyükre októberben és novemberben eljönni, mert megakadályoztak bennünket. Most megnyugvás az számomra, hogy azonosítás után, emberként, tisztelettel és kegyelettel eltudunk Benneteket temetni. Igaz, ha a Bibliára gondolok, azt kell mondanom, hogy a Bibliát már rég megírták mikor ezek az esetek voltak. Talán azok az emberek nem ismerték, mert ott van az írás, hogy „Úgy ítéld, ahogy ítéltetsz majd”! Hát, sajnos ezen változtatni nem lehet, megtettük, amit a Haza elvárt tőlünk. Hogy utána mennyit szenvedtünk, Kálváriát jártunk, azt köszönhetjük annak, hogy talán nem váltunk árulóvá vagy nem tagadtuk meg az addigi felfogásunkat. Ez a magyar nép sokat szenvedett, mindenkinek megkellett alkudni valami úton-módon, hogy az életét ebben a társadalomban élhesse, aminek itt az eredményét látjuk: a húsz év alatt hány száz, hány ezer ember került ide. Kérem én mi volt ezeknek az embereknek a bűne? Miért ítélték el, miért jutott nekik jeltelen sír? Emberként, megértéssel tudnának tovább élni. Mi most ott tartunk, hogy már azt se nagyon mondhatjuk, hogy bűnösök. Esetleg arról beszélnek, hogy nincs akit felelőségre lehetne vonni. Sajnos van, aki ezzel egyet ért, van, aki ezt propagálja, de megbocsátás, ha van, Istenem, a fő bűnökért, és feledni, ami megtörtént: soha! De még egyszer hangsúlyozom, hogy legyen tanulság: az embertelenség ilyen formája mit tud művelni az emberiséggel. Ugyanezt mi nem szeretnénk, nem akarjuk. Most pedig búcsúztatva, Testvéreim benneteket, Barátaim, Társaim végre az égi nyugvóhelyeteken ebben a népes táborban, ahol a többi száz vagy ezer ember nyugszik, ha idáig itt nyugodtatok, most már nyugodjatok itt tovább szeretettel és békével. Mondhatom azt, hogy emléketeket megőrizzük és legyen ez a temetőrész – részemre azt mondhatom, hogy egy szégyenhely, de lehet, hogy vannak, akik azt mondják: ez a dicsőített hely. Mindenki úgy fogja fel, ahogy akarja. Nyugodjatok békében! Búcsúzom Tőletek!”

Az egyházi énekekkel kísérve kezdte meg a visszahantolást a gyakorlott sírásóbrigád. Az első rögökkel csokrok hulltak a koporsókra, de került rájuk az áldott jó gyóni homokból is néhány tarisznyányi. A koszorúból minden sírra szépen jutott, még Balla Páléra is, akinek pedig ekkor már nem éltek közeli hozzátartozói. A Szózat, majd a Himnusz zárta a szertartást.”

A „gyóni srácok” újratemetése a dabasi rendszerváltás legfontosabb eseményeinek egyike volt, melyet rendkívül gyengén örökített meg a korabeli sajtó. Annak ellenére, hogy a jelentősége – települési szinten – Nagy Imre mártír miniszterelnök 1989. júniusi újratemetéséhez mérhető. Értéktári védelmet érdemel, jelentősen gyarapítja a kulturális örökség kategóriát.

Bibliográfia

(-matula-): In memoriam – Akikért a harang szól. Pest Megyei Hírlap 1992. március 21. p. 4. Valentyik Ferenc:

- Sziráki István (1926-2011). Dabasi Újság, 2011. április. p. 13.

- „Három halál”. Vérbosszú az első évfordulón. Dabasi Újság, 2012. október. pp. 18-19.

- Akikért a harang szól. Dabasi Újság, 2012. október. p. 19.

- Száz éve született Lakos János, az 1956-os forradalom gyóni mártírja. Dabasi Újság, 2020. február. pp. 18-19.

- Balla Pál, 1956 erdélyi származású mártírja. Dabasi Újság, 2020. október. pp. 23-24.

- Koporsók, koszorúk, könnyek. Dabasi Újság, 2022. március. pp. 18-19.

https://hu.wikipedia.org/wiki/301-es_parcella

https://www.youtube.com/watch?v=C7UdaGfTzls&ab_channel=KocsisP%C3%A9terCsaba

Összeállította: Valentyik Ferenc